

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА КОРПОРАТИВНУ КУЛЬТУРУ СТУДЕНТІВ

Л.В. Кошева

В роботі надані експериментальні визначення ступеня впливу засобів фізичного виховання на рівень корпоративної культури студентів Донбаської державної машинобудівної академії (на прикладі студентів інженерно-економічного факультету).

В работе представлены экспериментальные определения степени влияния средств физического воспитания на уровень корпоративной культуры студентов Донбасской государственной машиностроительной академии (на примере студентов инженерно-экономического факультета).

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Основним шляхом формування сукупності особистісних цінностей студентів є їхнє виховання в процесі різних видів діяльності, спрямоване на їхнє духовне, інтелектуальне й фізичне вдосконалювання. Фізкультурна діяльність є методологічною основою й системостворюючим фактором виховання особистості. Тому є необхідність дослідження та використання у педагогічних технологіях цього впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор

Особливості проблематики розвитку особистості виражені у таких літературних джерелах, як [1,2,3,4,5, та ін.]. Характеризуючи сучасний стан рішення цих проблем, а також великий накопичений експериментальний і статистичний матеріал, поданий різними науковими школами дослідників, можна зазначити особливу значність психолого-педагогічного підходу. Однак незважаючи на наявність сприятливих передумов, результати досліджень досі використані недостатньо. В основному причиною є спроба за допомогою однієї групи засобів формування особистості вирішувати різні завдання. Очевидно, що тільки узагальнений підхід, коли можуть бути простежені взаємозв'язки між характеристиками впливу на особистість і складовими загальної системи, що впливають на формування особистісних

якостей людини, дозволить отримати очікуваний комплексний підхід. Дослідження спортивної діяльності свідчать про доцільність оцінки її впливу на якості особистості. З позицій поставлених у праці завдань це означає, що через удосконалення системи фізичного виховання можна забезпечити розвиток особистісних якостей того, кого виховують. При цьому дуже важливою є оцінка цих якостей з позицій цільових настанов і ціннісних орієнтирів. Останнє становить сукупність характерних ознак корпоративної культури. Викладене вище дозволяє окреслити основні контури особистісно-діяльнісної концепції самореалізації особистості. Її основні риси [3]:

-усвідомлення неможливості підготовки професіонала високого класу без досягнення фізичного і психічного здоров'я;

-орієнтація на основні принципи корпоративної культури;

-розгляд критеріїв професіоналізму як високого рівня досягнень, так і професійного довголіття, збереження фізичного і психічного здоров'я, благополуччя життєвого шляху;

-введення до кола умов професійної самореалізації не тільки освоєння професійних завдань, але й характеру їхньої взаємодії з принципами корпоративної культури середовища;

-розгляд істотним регулятором професійної самореалізації мотивації праці та програми кар'єрного зросту.

Таким чином, дослідження розвитку особистості у процесі безперервної освіти засобами фізичної культури, виявлення ефективних підходів до її формування дозволяють запропонувати дидактиці вищої школи нові орієнтири для діяльності, що спрямована на формування особистості.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

У практиці оцінки ефективності вживаних методичних підходів відсутнє обґрунтоване комплексне уявлення до оцінки впливу засобів фізичного виховання на еволюційну складову формування корпоративних здібностей випускника ВНЗ.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Доцільно експериментально визначити ступінь впливу засобів фізичного виховання на рівень корпоративної культури студентів Донбаської державної машинобудівної академії (на прикладі студентів інженерно-економічного факультету).

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів

Постановка експерименту проводилася з урахуванням організаційних особливостей студентського спорту, а саме:

-доступність і можливість займатися спортом у години обов'язкових навчальних занять з дисципліни «Фізична культура»;

-можливість займатися спортом у вільний від навчальних академічних занять час у вузівських спортивних секціях і групах, а також самостійно;

-можливість систематично брати участь у студентських спортивних змаганнях різного рівня.

Студентам була надана можливість систематично займатися в групах спортивного вдосконалювання з 12 видів спорту, в абонементних групах: із загальної фізичної підготовки, атлетичної гімнастики, баскетболу, тенісу, у фітнес-центрі академії.

У результаті проведених досліджень, заснованих на результатах анкетування студентів з використанням бальних оцінок, побудовані діаграми взаємозв'язків і ступеня значущості цих зв'язків за різними показниками системи «студент – фізичне виховання – ціннісні настанови – корпоративна культура». Одержано деяку «спіраль зростання корпоративної культури» під впливом засобів фізвиховання (рис. 1).

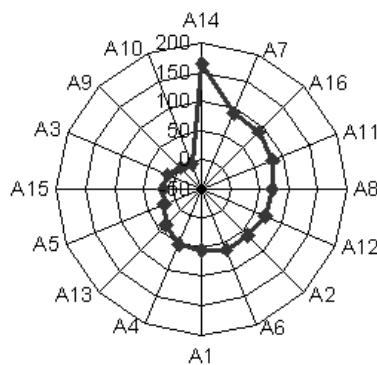

Рис. 1. Діаграма ранжування цінностей за впливом на їхнє формування засобами фізичного виховання

Отриманий негативний вихідний рівень корпоративної культури (рис. 2) свідчить про те, що систематичні заняття фізичними вправами в студентів, які щойно прийшли до ВНЗ, відсутні, так само як і елементарні навички здорового способу життя. Тобто студентами не використовувалися ні

оздоровчі, ні гігієнічні фактори, хоча на початковому етапі розвитку корпоративної культури вони застосовуються як допоміжні засоби фізичного виховання шляхом впровадження у свідомість студентів понять про необхідність використання оздоровчих сил природи, про системне й комплексне їхнє застосування в поєднанні з фізичними вправами й дотриманням гігієнічних вимог.

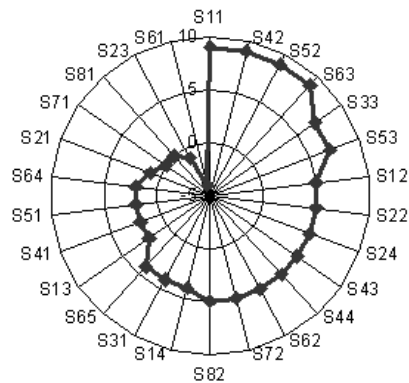

Рис. 2. Діаграма ранжування засобів фізичного виховання за впливом на показник рівня корпоративної культури

Вирішується це завдання шляхом проведення лекцій і бесід про здоровий спосіб життя, що передбачено програмою теоретичного курсу з дисципліни «Фізичне виховання».

З основних засобів фізичного виховання позитивно впливає застосування вправ, що вимагають високої координації рухів і швидкісно-силових гімнастичних вправ з м'ячами, гімнастичними палицями, скакалками, танців, спортивних ігор, єдиноборств, перегонів, стрибків, метань, гірськолижного спорту, підтягування, боксу у певній формі занять.

Незначне підвищення показника рівня корпоративної культури спостерігається при використанні змагальних вправ, віднесених до групи «спорт», де заняття проводяться з максимальною інтенсивністю, мають змагальний характер і спрямовані на спортивне вдосконалювання у вибраному виді спорту. Фактично це спорт вищих досягнень. І цей збіг не випадковий.

Незначний підйом рівня корпоративної культури на етапі спортивного вдосконалювання говорить не про малу ефективність застосовуваних засобів, а про незначний обсяг контингенту відділення спортивного вдосконалювання. Це студенти спортивного навчального відділення, що показали гарну загальну фізичну й спортивну

підготовленість. Їхня мета – поглиблено займатися й удосконалювати свою майстерність у вибраному виді спорту. Форма таких занять визначена й вони проводяться за принципом спортивного тренування.

Готовність студента до прояву м'язових зусиль залежить від індивідуально-психічних факторів. Вони містять у собі мотиваційні й вольові компоненти, а також емоційні процеси, що сприяють прояву максимально інтенсивних і тривалих м'язових зусиль.

Змагальні форми занять, де в спортивній боротьбі визначається переможець, впливають на формування таких особистісних цінностей, як прагнення досягти успіху, принести користь для суспільства своєю майбутньою роботою, тим самим забезпечивши собі гарний заробіток.

Спорт вищих досягнень – лише частина спорту для молоді. Засновник сучасного олімпійського руху П'єр Кубертен відзначив у свій час, що 10 людей повинні бути здатні демонструвати вищі досягнення, щоб 100 людей побажали займатися спортом. Тому не можна заперечувати величезну пропагандистську роль спорту, емоційну цінність видовищних заходів, змагань різного рангу й т.п.

Значне зростання рівня корпоративної культури спостерігається при використанні фізичних вправ адаптаційної спрямованості. На жаль, останнім часом значно зросла кількість студентів з ослабленим здоров'ям, що не дозволяє їм займатися фізичною культурою за державною програмою. Ці студенти віднесені до відділення АФК (адаптаційної фізичної культури).

Основні цілі таких занять:

1. Залучення до фізкультурно-спортивної діяльності навіть інвалідів, сприяючи тим самим максимально можливому розвитку їхньої життєздатності й ефективної самореалізації як соціально-значущих членів суспільства.

2. Оздоровлення й адаптація до навчальної й трудової діяльності.

Освітній процес з дисципліни «Фізична культура» у відділенні АФК включає три модулі: освітній, валеометричний і практичний. В освітньому модулі одержують знання з проблеми «Людина і її здоров'я». У валеометричному модулі студенти одержують уявлення про рівень здоров'я і його динаміку під впливом реалізації програм оздоровлення. Практичний модуль – це розробка студентами особистісно орієнтованої, індивідуальної, комплексної, базової й додаткової за змістом, поточної й перспективної програми оздоровлення. Обов'язкові складові такої підготовки: рухова

активність, термозагартовування, дихальна гімнастика, раціональне харчування, психотехнологія. При цьому оптимальними формами занять є:

1) практична реалізація під керівництвом викладача особистісно орієнтованих індивідуальних програм оздоровлення;

2) рекреативні заняття у вигляді фізичних вправ вільного характеру (туризм, пішохідні й лижні прогулянки).

Заняття адаптивною фізичною культурою сприяють оптимізації психофізіологічного статусу студентів, підвищують інтерес до стійкого зростання результатів, породжують віру в успіх і бажання бути в центрі подій, брати активну участь в управлінні спочатку в групі, а в перспективі – можливість працювати на керівних посадах.

Стабільний вплив на показник корпоративної культури має найбільш численна група засобів фізичних вправ, що включає спортивні ігри, вправи циклічного характеру, вправи зі змінним режимом рухової активності, які можуть застосовуватися в зонах помірної й великої потужності, носять оздоровчо-профілактичний характер у поєднанні з використанням гігієнічних і оздоровчих факторів. Доречно відзначити, що ці засоби застосовуються на заняттях як у навчальному, так і в спеціальному медичному відділеннях, контингент якого становлять студенти, що мають певні відхилення в стані здоров'я. У спеціальному медичному відділенні застосовувані засоби фізичного виховання, що мають корегуючу і оздоровчо-профілактичну функції, розробляють із урахуванням протипоказань для кожного студента. У цих групах навчальний процес спрямований на вирішення трьох основних завдань:

1. Зміцнення здоров'я студентів, усунення функціональних відхилень, недоліків у фізичному розвитку й фізичній підготовленості;

2. Використання студентами знань про характер свого захворювання, самостійне (під контролем викладача) складання й виконання комплексів загальнорозвивальних і спеціальних вправ, спрямованих на профілактику хвороби;

3. Набуття необхідних знань із основ теорії, методики й організації фізичного виховання.

Заняття мають оздоровчо-відбудовну спрямованість з використанням гігієнічних засобів і оздоровчих сил природи. Моторна щільність занять – невисока. В основному застосовуються циклічні вправи з помірною інтенсивністю, причому навантаження регламентується індивідуально.

Найбільш представницький контингент студентів у ВНЗ становить основне навчальне відділення. Цільова спрямованість у ньому передбачає:

1. Всебічний розвиток студентів, підвищення рівня їхньої загальної фізичної професійно-прикладної й методико-практичної підготовленості.
2. Формування активного ставлення й інтересу до занять фізичною культурою.

Заняття мають помітно виражену комплексну спрямованість за типом ЗФП, з акцентом на виховання аеробної витривалості, тому що саме вона забезпечує підвищення загальної фізичної працездатності й діяльності серцево-судинної й дихальної систем. Значна увага тут приділяється вихованню силових і координаційних здатностей, навчання техніці руху в межах як загальної, так і професійно-прикладної спрямованості.

Методика занять має переважно навчально-тренувальний характер. ЧСС – 130–180 уд./хв, моторна щільність – 50 %.

Великою популярністю на заняттях як у навчальному, так і в спеціальному медичному відділеннях користуються спортивні ігри. Традиційно спортивні ігри класифікуються як вправи, що вимагають комплексного прояву фізичних якостей і рухових навичок в умовах змінних режимів рухової діяльності, безперервних ситуацій і форм дій. Характерною рисою ігор є яскраво виражена роль рухів у змісті гри (перегони, стрибки, кидки, передача і ловіння м'яча, опори й ін.). Рухові дії спрямовані на подолання різних труднощів і перешкод, що встають на шляху досягнення мети гри. Командні спортивні ігри особливо сприяють вихованню таких позитивних властивостей і рис характеру, як уміння підкорити свої особисті інтереси інтересам колективу, взаємодопомога, свідомо дисципліна. Різноманітність спортивних ігор, їхніх правил накладають істотний відбиток на психофізіологічні показники тих, хто грає. У процесі фізичного виховання формування психічних властивостей особистості відбувається шляхом моделювання життєвих ситуацій, «програти» які можна за допомогою спортивних і особливо ігрових моментів. Постійне подолання труднощів, пов'язаних із регулярними заняттями фізичною культурою й спортом (наприклад: боротьба з наростаючим стомленням, відчуття болю, страху), виховують волю, впевненість у собі, здатність комфортно почувати себе в колективі.

Природно, що різні фізичні вправи й види спорту в різному ступені виховують і формують психічні якості студентів й впливають на показники рівня корпоративної культури. Результати досліджень показали, що

найбільший вплив на показник рівня корпоративної культури мають фізичні вправи, які відповідно до класифікації за загальноприйнятою теорією й методикою фізвиховання належать до групи «гімнастика», виконуються в зоні субмаксимальної потужності, мають спеціально-підготовчу спеціалізацію й спортивно-тренувальну спрямованість. Це не випадковий збіг, тому що загальновизнаним є той факт, що основна гімнастика найбільшою мірою забезпечує загальні освітні, оздоровчі й виховні завдання. Важливо ще є й те, що будь-яку вправу гімнастики легко дозувати за основними параметрами навантаження (обсягом, інтенсивністю, інтервалами відпочинку). За даними фізіологів, найбільш ефективними є тренування з оздоровчою спрямованістю при навантаженнях, які підвищують ЧСС до 170–180 уд./хв.

З огляду на коливання розумової працездатності студентів протягом дня, тижня, семестру можна відзначити, що заняття фізичними вправами в зоні субмаксимальної інтенсивності доступні тільки в другій половині дня після закінчення академічних занять у секціях або абонементних групах (у нашому випадку це групи атлетичної гімнастики, пауерліфтингу, загальної підготовки, фітнесу) і не для початківців, а для тих, хто протягом тривалого часу регулярно займається фізичними вправами у вибраному виді спорту за спеціалізацією. За біомеханічними ознаками найбільш значущими виявилися вправи змішаного характеру, що вказує на широкий спектр застосування як циклічних, так і ациклічних вправ в одному занятті. Це й робота на тренажерах, і виконання різних гімнастичних комплексів і загальнопідготовчих вправ.

Необхідно відзначити важливість спортивно-тренувальної спрямованості занять, тобто поряд з оздоровленням можливі більш високі прагнення брати участь у спортивних змаганнях і перемагати.

Найбільшого поширення набула система силових вправ – атлетична гімнастика, що користується великою популярністю як серед юнаків, так і серед дівчат.

Вибір конкретної невизначеної форми занять у значній мірі визначається інтересами й схильностями студентів й здійснюється на відміну від урочної на добровільній основі.

Позаурочні заняття проводяться як під керівництвом викладачів, так і індивідуально з метою активного відпочинку, зміцнення або відновлення здоров'я, збереження або підвищення працездатності, розвитку фізичних якостей, удосконалювання рухових навичок і ін.

Малі форми занять, такі як ранкова гімнастика, фізкультпауза, фізкультхвилинка необхідні, але через свою невелику тривалість, як правило, не вирішують завдань тренувального й розвивального характеру.

Основний вплив роблять великі форми занять, відносно тривалі й комплексні за змістом (наприклад: заняття аеробікою, шейпінгом, каланетикою, атлетичною гімнастикою). Саме ці форми вирішують завдання тренувального, оздоровчого, реабілітаційного й рекреаційного характеру.

Таким чином, результати досліджень дозволяють сформулювати в постановочному плані вибір форм занять залежно від досягнутого рівня корпоративної культури, що оцінюється як комплексний показник, який розраховується згідно з наведеною вище методикою. При цьому має місце вплив груп засобів фізичного виховання на певні групи цінностей, поетапне формування яких дозволяє досягти бажаний рівень корпоративної культури (табл. 1)

Таблиця 1.

Ранжування засобів фізичного виховання за впливом на показник корпоративної культури

Збільшення Рівня корп. культури	Код	Цінності	Форма занять
-4	S61	A7, A1, A14	Малі форми занять: фізкультпауза, рухливі ігри й т. д.
-2	S23		
0	S81 S71		
1	S21	A14, A13, A6, A8	Урочна форма – навчальні заняття
2	S64	A14, A13, A6, A8	Позаурочна: у групах спортивного удосконалювання, у секціях, командах
	S51	A14, A13, A6, A8	
	S41	A14, A13, A12, A6, A8	
	S13	A14, A13, A12, A6, A8	
4	S65	A14, A13, A5	Урочна: методико-практичні заняття в
	S31	A14, A13, A5, A7	

	S14	A14, A13, A5, A7	гр. ЛФК. Самостійні заняття в оздоровчих таборах. Позаурочна реабілітаційна й рекреаційна
5	S82	A11, A14, A1, A3, A7, A9	Урочна й позаурочна: навчальні заняття в навчальному й спеціальному медичному відділеннях, у групах здоров'я, самостійні заняття
	S72		
	S62	A14, A16, A8, A4, A11, A123	
	S44	A14, A16, A2, A4, A6, A7	
	S43	A1, A14, A3, A11, A7, A4	
	S24	A11, A14, A1, A3, A7	
	S22	A14, A16, A7, A6, A2, A10	
	S12	A11, A14, A1, A3, A7, A5	
7	S53	A9, A10, A4, A11, A12	Позаурочна
	S33	A9, A10, A11, A4	
9	S63	A14, A16, A4, A8, A11, A12	Позаурочна: секції, абонементні групи, фітнес-центр
	S52	A14, A16, A12, A4, A8, A11	
	S42	A14, A16, A12, A8, A4	
	S11	A14, A16, A4, A8, A11, A12	

Результати проведеного педагогічного експерименту показали (рис. 3, 4), що рівень корпоративної культури значно зріс при використанні представлених вище рекомендацій.

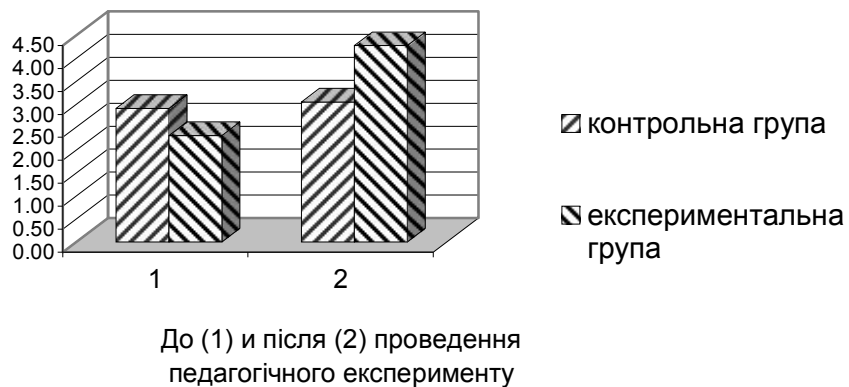

Рис. 3. Зміни показника рівня КК студентів у педагогічному експерименті

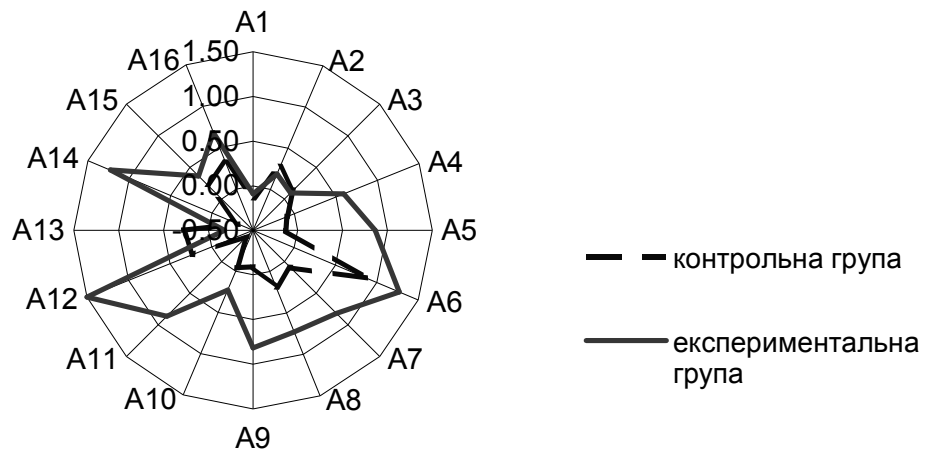

Рис. 4. Зміни рівня цінностей студентів у педагогічному експерименті

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

1. Розроблено методику проведення педагогічного експерименту для виявлення впливу засобів фізичного виховання на формування особистісних якостей студентів в аспекті корпоративної культури організації-роботодавця.

2. Розроблено гомеостатичну модель, що дозволяє досліджувати вплив засобів фізичного виховання на формування особистісних якостей студентів.

3. Установлено кількісні показники і їхні значення, що дозволяють здійснювати оцінювання впливу засобів фізичного виховання на формування особистісних якостей студентів.

4. Визначено шляхи підвищення ефективності фізичного виховання на формування особистісних якостей студентів.

5. Розроблено методичні рекомендації щодо організації системи фізичного виховання студентів у машинобудівному ВНЗ в умовах зростаючих вимог організації-роботодавця до здатності випускників машинобудівного ВНЗ відповідати корпоративній культурі організації-роботодавця.

Перспективи подальших досліджень полягають у тому, що комплексний характер розглянутої проблеми вимагає ретельного й зваженого підходу до управління формуванням цінностей студентів. Одним із ефективних і перспективних шляхів є розробка комплексної програми фізичного виховання студентів, що враховує моніторинг показників.

Особливо ефективним, на нашу думку, є впровадження в практику підготовки студентів комплексу фітнес-програм, спрямованих на комплексне досягнення показників фізичного розвитку й духовного рівня суб'єктів корпоративних відносин у колективі. Засоби фізичного виховання значно впливають на формування рівня корпоративної культури в студентському колективі й, отже, формують корпоративні якості майбутніх фахівців. Механізм впливу засобів фізичного виховання на рівень корпоративної культури носить системний характер і має всі системні властивості. Це дозволяє формувати найбільш ефективні методики впливу на рівень корпоративної культури кожного студента й досягати найкращого результату на основі оптимізації послідовності застосування засобів фізичного виховання.

Література

1. Блауберг И.В., Юдин Э.Г. Становление и сущность системного подхода. - М., 1973.- С. 80-83.
2. Захарова А.В., Тагиева Г.Б. Самооценка как фактор психологической готовности к школьному обучению //Новые исследования в психологии,1986. - № 1.
3. Корпоративная культура: аспекты управления /Хает Г.Л., Еськов А.Л., Хает Л.Г. и др. Под общ. ред.Г.Л.Хаета. – Донецк: «Донбасс»,2003. – 400 с.
4. Лубышева Л.И. Концепция физкультурного воспитания: методология развития и технология реализации //Физическая культура: воспитание, образование, тренировка, 1996.- № 1. - С. 11-18.
5. Матрос Л.Г. Социальные аспекты проблемы здоровья/ Отв.ред. Бородин Ю.И.; Рос.акад.спец. наук. Президиум Сиб.отд-ния. – Новосибирск: Наука, 1992. – 158 с.

Кошева Людмила Василівна – старший викладач кафедри фізичного виховання Донбаської державної машинобудівної академії (м. Краматорськ)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Борисов В.В.